

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету фінансів та обліку
Андрій КІЗИМА
«_____» _____ 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор науково-педагогічної
роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
«_____» _____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ»

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – D «Бізнес, адміністрування та право»

Спеціальність – D 1 «Облік і оподаткування»

Освітньо-наукова програма:

«Міжнародний облік»

Кафедра обліку і оподаткування

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції, год.	Практичні (семінарські) заняття, год.	ІРС, год.	Тренінг, год.	Самостійна робота студентів, год.	Разом, год.	Залік	Екзамен (семестр)
Денна	1	1	32	14	5	6	93	150	-	1

Тернопіль – ЗУНУ
2025

Робоча програма складена на основі освітньої програми підготовки магістра галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право» спеціальності D1 «Облік і оподаткування», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 8 від 26.06.2025р.).

Робочу програму розробили:
професор кафедри обліку і оподаткування, д.е.н., професор Василь ДЕРІЙ
доцент кафедри обліку і оподаткування, д.е.н., доцент Марія ГУМЕННА-ДЕРІЙ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри обліку і оподаткування, протокол № 1 від 28.08.2025р.

Завідувач кафедри,
д.е.н., професор

Зеновій-Михайло ЗАДОРЖНИЙ

Гарант ОП
д.е.н., професор

Віта СЕМАНЮК

**СТРУКТУРА
РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ»**

Опис дисципліни

Дисципліна – «Організація обліку та податкове планування»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – D «Бізнес, адміністрування та право» Спеціальність – D 1 «Облік і оподаткування» Ступінь вищої освіти – магістр	Статус дисципліни – обов’язкова дисципліна циклу загальної підготовки Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів (денна форма навчання) – 4		Рік підготовки: Денна – 1 Заочна – 1 Семестр: Денна – 1 Заочна – 1
Кількість змістових модулів – 1		Лекції: Денна – 32 год. Заочна – 8 год. Практичні заняття: Денна – 14 год. Заочна – 4 год.
Загальна кількість годин: 150		Самостійна робота: Денна – 93 год. Заочна – 138 год. Індивідуальна робота студентів – 5 год. Тренінг
Тижневих годин: Денна форма навчання 1 семестр – 10 год., з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен

Метою вивчення дисципліни «Організація обліку та податкове планування» є формування у студентів системи знань з інтерпретації теоретичних основ організації обліку і податкового планування в підприємстві, критичного аналізу нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку, створення умов для ефективної організації облікового процесу та організації праці облікового персоналу в підприємстві, вироблення організаційних навиків щодо інформаційного, технологічного та ергономічного забезпечення облікового процесу, одержання навиків планування і регулювання розвитку бухгалтерського обліку, закріплення теоретико-методичних засад податкового планування, розвиток вміння організації такого планування на рівні підприємства та за окремими видами податків і зборів тощо.

Перелік компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни спрямоване на формування таких компетентностей як:

- здатність формувати та використовувати облікову інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством в цілях підвищення ефективності, результативності та соціальної відповідальності бізнесу;
- здатність організовувати обліковий процес та регламентувати діяльність його виконавців у відповідності з вимогами менеджменту підприємства;
- здатність застосовувати теоретичні, методичні і практичні підходи щодо організації обліку, контролю, планування та оптимізації податкових розрахунків;
- здатність формулювати завдання, удосконалювати методики та впроваджувати сучасні методи фінансового та управлінського обліку, аналізу, аудиту, оподаткування у відповідності зі стратегічними цілями підприємства;
- здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору;
- здатність здійснювати діяльність з консультування власників, менеджменту підприємства та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

Передумови для вивчення дисципліни

Засвоєння знань за програмою вступного фахового випробовування за спеціальністю.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення дисципліни передбачається одержання таких програмних результатів, як:

- знати теорію, методику і практику формування облікової інформації за стадіями облікового процесу і контролю для сучасних і потенційних потреб управління суб'єктами господарювання з урахуванням професійного судження;
- організовувати, розвивати, моделювати системи обліку і координувати діяльність облікового персоналу з урахуванням потреб менеджменту суб'єктів господарювання;
- володіти інноваційними технологіями, обґрунтовувати вибір та пояснювати застосування нової методики підготовки і надання облікової інформації для потреб управління суб'єктом господарювання;
- визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, надавати консультації управлінському персоналу суб'єкта господарювання щодо облікової інформації;
- розробляти внутрішньофірмові стандарти і форми управлінської та іншої звітності суб'єктів господарювання;
- обґрунтовувати вибір оптимальної системи оподаткування діяльності суб'єкта господарювання на підставі діючого податкового законодавства;
- обґрунтовувати вибір і порядок застосування управлінських інформаційних технологій для обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в системі прийняття управлінських рішень з метою їх оптимізації;
- готувати й обґрунтовувати висновки задля консультування власників, менеджменту суб'єкта господарювання та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

Зміст навчальної дисципліни «Організація обліку та податкове планування»

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Основи організації обліку в підприємстві у період глобальних економічних трансформацій та посилення ризиків виживання людства.

Мета, зміст і зв'язок дисципліни «Організація обліку та податкове планування» з іншими дисциплінами. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві та посилення вимог до працівників обліку за умов розвитку цифрової економіки, воєнного стану і боротьби з коронавірусом. Предмет і об'єкти організації бухгалтерського обліку в підприємстві. Наукові методи досліджень у сфері організації обліку та механізм імплементації їх у професійну діяльність та господарську практику. Напрямки поліпшення бухгалтерського обліку в підприємстві.

Тема 2. Організація нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку.

Основні нормативно-правові акти України з питань бухгалтерського обліку і економічного контролю та їх характеристика. Суть, основна мета і ступінь свободи підприємства під час вибору його облікової політики. Рівні, елементи та чинники, що впливають на облікову політику. Оформлення наказу про облікову політику підприємства, внесення змін в неї та контроль за ними. Розробка робочого плану рахунків підприємства у відповідності з чинним

Планом рахунків бухгалтерського обліку в Україні і специфікою його діяльності. Особливості нормативно-правового забезпечення обліку діяльності установ державного сектору економіки.

Тема 3. Організація облікового процесу і контролю для потреб управління суб'єктами підприємництва.

Суть та види облікової інформації для сучасних і потенційних потреб управління підприємствами (у тому числі державної форми власності). Стадії облікового процесу та контролю й їх характеристика. Документування та поточний контроль фактів господарського життя (ФГЖ) в підприємстві. Організація документообігу. Архів документів та його організація у підприємстві. Обґрунтування вибору та необхідності застосування нової методики підготовки і надання облікової інформації для потреб менеджменту суб'єктом підприємництва. Розрахунок обсягів інформаційних потреб користувачів та надання консультацій управлінському персоналу суб'єкта підприємництва щодо облікової інформації.

Тема 4. Організація діяльності облікового персоналу з урахуванням менеджменту суб'єкта підприємництва.

Суть і завдання наукової організації діяльності облікового персоналу. Формування облікового апарату в підприємстві. Принципи організації роботи працівників бухгалтерії. Розподіл обов'язків між працівниками облікової служби і його дослідження. Висновки задля консультування власників, менеджменту суб'єкта підприємництва, державного сектора економіки та інших користувачів інформації.

Тема 5. Організація інформаційного, технічного й ергономічного забезпечення облікового процесу.

Суть, вимоги і завдання інформаційного забезпечення системи управління підприємством. Організаційні аспекти інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Методика розроблення внутрішньофірмових стандартів і форм управлінської та іншої звітності суб'єктів підприємництва. Графіки облікових і звітних робіт та звітності й організація контролю за їх дотриманням у підприємстві. Поняття, склад і особливості побудови механізму технічного забезпечення облікового процесу в підприємстві. Ергономічні вимоги до службових приміщень і розташування в них працівників облікової служби.

Тема 6. Планування та регулювання розвитку бухгалтерського обліку на різних рівнях управління економікою.

Суть і завдання планування та регулювання розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Види та зміст планів розвитку бухгалтерського обліку. Основні стадії запровадження новацій у систему бухгалтерського обліку підприємства. Обґрунтування вибору і оцінка ефективності застосування новітніх управлінських інформаційних технологій для обліку.

Тема 7. Теоретико-методичні засади податкового планування.

Суть, значення і місце податкового планування у системі планування підприємства. Поняття, види ризиків та їх врахування під час податкового планування. Основні принципи і методи податкового планування. Види й етапи податкового планування в підприємстві. Інструменти податкового планування та їхнє застосування у підприємстві.

Тема 8. Організація податкового планування у підприємстві.

Обґрунтування необхідності запровадження податкового планування у підприємстві та вибір оптимальної системи оподаткування його діяльності, податкових розрахунків. Кадрове, матеріальне й інформаційне забезпечення податкового планування та його організація у підприємстві. Основні вимоги до податкових менеджерів і їхня взаємодія та координація дій з іншими підрозділами, працівниками підприємства. Організація документообігу в межах податкового планування.

Тема 9. Податкове планування за окремими видами податків і зборів.

Специфіка та вибір оптимального проекту податкового планування податку на прибуток підприємства. Особливості податкового планування податку на додану вартість і організація вибору оптимального проекту податкового планування з ПДВ. Податкове планування інших видів податків і зборів у підприємстві. Податкове планування у системі корпоративного управління. Особливості податкового планування в умовах воєнного стану.

Тема 10. Організація податкового планування в міжнародній діяльності.

Загальні підходи та методи податкового планування у міжнародній практиці. Аналіз і оцінка систем оподаткування у різних країнах світу. Досвід податкового планування в зарубіжних країнах. Запобігання подвійному оподаткуванню у контексті міжнародного податкового планування. Податкове планування діяльності суб'єктів господарювання щодо офшорних зон.

**Структура залікового кредиту дисципліни
«Організація обліку та податкове планування»
(денна форма навчання)**

(денна форми навчання)

Тема	Кількість годин, в т.ч.					Контрольні заходи
	Лекційні заняття	Практичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг	
Змістовий модуль 1. Загальні підходи до організації обліку в підприємстві						
Тема 1. Основи організації обліку в підприємстві у період глобальних економічних трансформацій та посилення ризиків виживання людства	3	-	3	–	1	Тести, питання, дискусія
Тема 2. Організація нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку	3	2	10	–	-	Тести, питання, дискусія
Тема 3. Організація облікового процесу і контролю для потреб управління суб'єктами підприємництва	4	2	10	–	1	Питання, підсумкове тестування
Тема 4. Організація діяльності облікового персоналу з урахуванням менеджменту суб'єкта підприємництва	2	2	10	1	1	Тести, питання, дискусія
Тема 5. Організація інформаційного, технічного й ергономічного забезпечення облікового процесу	4	2	10	1	-	Тести, пошук наукової інформації
Тема 6. Планування та регулювання розвитку бухгалтерського обліку на різних рівнях управління економікою	2	-	10	1	1	Питання, підсумкове тестування
Тема 7. Теоретико-методичні засади податкового планування	4	2	10	-	-	Презентація дослідження
Тема 8. Організація податкового планування у підприємстві	4	2	10	1	-	Тести, питання, дебати
Тема 9. Податкове планування за окремими видами податків і зборів	4	2	10	1	1	Тести, питання
Тема 10. Організація податкового планування в міжнародній діяльності	2	-	10	–	1	Презентація лекції, підсумкове тестування, наукова комунікація
Разом:	32	14	93	5	6	Екзамен

Структура залікового кредиту дисципліни
«Організація обліку та податкове планування»
(заочна форма навчання)

	Кількість, годин, в т.ч.			
	лекції	практичні заняття	самостійна робота студентів	індивідуальна робота студентів
Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Основи організації обліку в підприємстві у період глобальних економічних трансформацій та посилення ризиків виживання людства	1	1	12	—
Тема 2. Організація нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку	—	—	14	—
Тема 3. Організація облікового процесу і контролю для потреб управління суб'єктами підприємництва	1	—	14	—
Тема 4. Організація діяльності облікового персоналу з урахуванням менеджменту суб'єкта підприємництва	1	1	14	—
Тема 5. Організація інформаційного, технічного й ергономічного забезпечення облікового процесу	1	—	14	—
Тема 6. Планування та регулювання розвитку бухгалтерського обліку на різних рівнях управління економікою	1	1	14	—
Тема 7. Теоретико-методичні засади податкового планування	1	1	14	—
Тема 8. Організація податкового планування у підприємстві	1	—	14	—
Тема 9. Податкове планування за окремими видами податків і зборів	—	—	14	—
Тема 10. Організація податкового планування в міжнародній діяльності	1		14	—
Разом	8	4	138	—

**Тематика практичних (семінарських) занять з дисципліни
«Організація обліку та податкове планування»
(денна та заочна форма навчання)**

Практичне заняття 1.

**Тема 2. Організація нормативно-правового забезпечення
бухгалтерського обліку.**

Мета: встановити перелік чинних нормативно-правових актів України з питань бухгалтерського обліку та економічного контролю і розкрити їхні структури та зміст, з'ясувати суть і основна мета облікової політики, усвідомити важливість практичної дії принципу свободи підприємства у виборі його облікової політики, ідентифікувати рівні та елементи облікової політики і виявляти суттєві чинники впливають на неї, оформляти наказ про облікову політику підприємства та вносити зміни в неї і контролювати за ними, розробляти робочий план рахунків для суб'єкта підприємництва та установ державного сектору економіки.

Питання для обговорення:

1. Характеристика чинних основних нормативно-правових актів України з питань бухгалтерського обліку.
2. Основні чинних нормативно-правові акти України з питань економічного контролю: перелік, структура, зміст.
3. Суть і основна мета облікової політики.
4. Ступінь свободи підприємства під час вибору його облікової політики.
5. Рівні та елементи облікової політики.
6. Чинники, що впливають на облікову політику.
7. Оформлення наказу про облікову політику підприємства.
8. Внесення змін в облікову політику підприємства та контроль за ними.
9. Розробка робочого плану рахунків для суб'єкта підприємництва.

Практичне заняття 2

**Тема 3. Організація облікового процесу і контролю
для потреб управління суб'єктами підприємництва.**

Мета: з'ясувати суть та види облікової інформації для сучасних і потенційних потреб управління суб'єктами господарювання; ідентифікувати стадії облікового процесу та контролю і їх характеристики; засвоїти порядок документування та поточного контролю фактів господарського життя (ФГЖ); визначити послідовність організації документообігу в суб'єктах підприємництва; формувати архів документів та забезпечувати його організацію у підприємстві; обґрунтовувати вибір і необхідність застосування нової методики підготовки і надання облікової інформації для потреб менеджменту суб'єктом підприємництва; розраховувати обсяги інформаційних потреб користувачів та надання консультацій управлінському персоналу суб'єкта підприємництва щодо облікової інформації.

Питання для обговорення:

1. Суть та види облікової інформації для сучасних і потенційних потреб управління суб'єктами господарювання.
2. Стадії облікового процесу та контролю й їх характеристика.
3. Документування фактів господарського життя (ФГЖ) у підприємстві.
4. Поточний контроль за фактами господарського життя (ФГЖ) в суб'єкті підприємництва.
5. Організація документообігу.
6. Архів документів та його організація у підприємстві.
7. Обґрунтування вибору та необхідності застосування нової методики підготовки облікової інформації.
8. Умови і порядок надання облікової інформації для потреб менеджменту суб'єктом підприємництва.
9. Розрахунок обсягів інформаційних потреб користувачів та надання консультацій управлінському персоналу суб'єкта підприємництва щодо облікової інформації.

Практичне заняття 3.

Тема 4. Організація діяльності облікового персоналу з урахуванням менеджменту суб'єкта підприємництва.

Мета: визначати суть і завдання наукової організації діяльності облікового персоналу; формувати обліковий апарат в підприємстві; застосовувати принципи організації роботи працівників бухгалтерії; розподіляти обов'язки між працівниками облікової служби і здійснювати його дослідження; робити висновки задля консультування власників, менеджменту суб'єкта підприємництва та інших користувачів інформації.

Питання для обговорення:

1. Суть і завдання наукової організації діяльності облікового персоналу.
2. Формування облікового апарату в підприємстві.
3. Принципи організації роботи працівників бухгалтерії.
4. Розподіл обов'язків між працівниками облікової служби і його дослідження.
5. Висновки задля консультування власників, менеджменту суб'єкта підприємництва та інших користувачів інформації.

Практичне заняття 4.

Тема 5. Організація інформаційного, технічного й ергономічного забезпечення облікового процесу.

Мета: визначати суть, формувати вимоги і встановлювати завдання інформаційного забезпечення системи управління підприємством; раціонально організовувати інформаційне забезпечення бухгалтерського обліку; освоїти методику розроблення внутрішньофірмових стандартів і форм управлінської та іншої звітності суб'єктів підприємництва; готувати графіки облікових і звітних робіт та звітності й забезпечувати організацію контролю за їх дотриманням у підприємстві; розуміти поняття, знати склад і особливості побудови механізму технічного забезпечення облікового процесу в підприємстві; дотримуватись

ергономічних вимог до службових приміщень і розташування в них працівників облікової служби.

Питання для обговорення:

1. Суть і вимоги до інформаційного забезпечення системи управління.
2. Завдання інформаційного забезпечення системи управління підприємством.
3. Організаційні аспекти інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.
4. Методика розроблення внутрішньофірмових стандартів і форм управлінської та іншої звітності суб'єктів підприємництва.
5. Графіки облікових і звітних робіт і звітності.
6. Організація контролю за дотриманням графіків облікових та звітних робіт та звітності.
7. Поняття і склад технічного забезпечення облікового процесу.
8. Особливості побудови механізму технічного забезпечення облікового процесу в підприємстві.
9. Ергономічні вимоги до службових приміщень і розташування в них працівників облікової служби.

Практичне заняття 5.

Тема 7. Теоретико-методичні засади податкового планування.

Мета: з'ясувати суть і значення податкового планування у системі планування підприємства; визначити місце податкового планування у плануванні економічної діяльності підприємства; розкрити поняття, встановити види ризиків та правильно їх врахувати під час податкового планування; знати і використовувати основні принципи і методи податкового планування; ідентифікувати види й етапи податкового планування у підприємстві; знати перелік інструментів податкового планування та вміти їх застосовувати у підприємстві.

Питання для обговорення:

1. Суть та значення податкового планування у системі планування підприємства.
2. Місце податкового планування у плануванні економічної діяльності підприємства.
3. Поняття, види ризиків та їх врахування під час податкового планування.
4. Основні принципи податкового планування.
5. Методи податкового планування.
6. Види й етапи податкового планування в підприємстві.
7. Інструменти податкового планування та їхнє застосування у підприємстві.

Практичне заняття 6.

Тема 8. Організація податкового планування у підприємстві.

Мета: обґрунтовувати необхідність запровадження податкового планування у підприємстві; вибрати оптимальну систему оподаткування

діяльності підприємства, податкових розрахунків; організовувати кадрове, матеріальне й інформаційне забезпечення податкового планування у підприємстві; дотримуватись основних вимог до податкових менеджерів та забезпечувати їхню взаємодію та координацію дій з іншими підрозділами, працівниками підприємства; засвоїти порядок організації документообігу в межах податкового планування.

Питання для обговорення:

1. Обґрунтування необхідності запровадження податкового планування у підприємстві
2. Вибір оптимальної системи оподаткування його діяльності, податкових розрахунків.
3. Організація кадрового забезпечення податкового планування.
4. Матеріальне забезпечення податкового планування та його організація у підприємстві.
5. Інформаційне забезпечення податкового планування.
6. Основні вимоги до податкових менеджерів.
7. Взаємодія та координація дій податкових менеджерів з іншими підрозділами, працівниками підприємства.
8. Організація документообігу в межах податкового планування.

Практичне заняття 7.

Тема 9. Податкове планування за окремими видами податків і зборів.

Мета: з'ясувати специфіку та усвідомити вибір оптимального проекту податкового планування податку на прибуток підприємства; встановити особливості податкового планування податку на додану вартість і організувати вибір оптимального проекту податкового планування з ПДВ; використовувати порядок податкового планування інших видів податків і зборів у підприємстві; засвоїти порядок податкового планування у системі корпоративного управління; застосовувати особливості податкового планування в умовах воєнного стану.

Питання для обговорення:

1. Специфіка податкового планування податку на прибуток підприємства.
2. Вибір оптимального проекту податкового планування податку на прибуток підприємства.
3. Особливості податкового планування податку на додану вартість.
4. Організація вибору оптимального проекту податкового планування з ПДВ.
5. Порядок податкового планування інших видів податків і зборів у підприємстві.
6. Податкове планування у системі корпоративного управління.
7. Особливості податкового планування в умовах воєнного стану.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Організація обліку та податкове планування»

З метою ефективного вивчення і засвоєння дисципліни «Організація обліку та податкове планування» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, надання якої традиційними методами організації навчального процесу неможлива. Велику частину інформації студенти повинні одержувати шляхом самостійної роботи над науковою, навчальною, навчально-методичною літературою, законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами. Самостійна робота є запорукою глибокого засвоєння студентами навчального матеріалу, здобуття додаткових знань.

У розрізі десяти тем дисципліни «Організація обліку та податкове планування» планується самостійна робота студентів, яка включає додаткове вивчення питань, розглянутих на лекції, опрацювання відповідних законодавчих актів.

1. Основи організації обліку в підприємстві у період глобальних економічних трансформацій та посилення ризиків виживання людства.
2. Організація нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку.
3. Організація облікового процесу і контролю для потреб управління суб'єктами підприємництва.
4. Організація праці облікового персоналу в підприємстві.
5. Організація інформаційного, технічного й ергономічного забезпечення облікового процесу.
6. Планування та регулювання розвитку бухгалтерського обліку на різних рівнях управління економікою.
7. Теоретико-методичні засади податкового планування.
8. Організація податкового планування у підприємстві.
9. Податкове планування за окремими видами податків і зборів.
10. Організація податкового планування в міжнародній діяльності.

Відповідно до засад кредитно-модульної системи організації навчального процесу, самостійна робота студента є однією з основних форм організації навчання і є засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час.

Тренінг з дисципліни «Організація обліку та податкове планування» (для студентів денної форми навчання)

Тренінг сфокусовано на формування у студентів комплексного мислення, вдалого використання теоретичних знань для вирішення практичних завдань, сприяння формуванню вмінь і навичок, необхідних для організації обліку та податкового планування.

Програма тренінгу:

1. Скласти проект «Наказ про облікову політику підприємства» довільного (вибраного самостійно) підприємства.

2. Скласти графіки документообігу з обліку: необоротних активів, запасів, грошових коштів, праці та заробітної плати.

3. Скласти податковий календар зі здавання податкової звітності довільного (вибраного самостійно) підприємства, яке перебуває на загальній системі оподаткування на 3 квартал поточного року.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету (інституту) за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено. В процесі тестування дозволено використовувати лише ДСТУ.

Політика щодо відвідування: За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Критерії, форми поточного і підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Організація обліку та податкове планування» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20 %	20 %	5 %	15 %	40 %
Поточне опитування	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Оцінка формується як середнє арифметичне з оцінок, що отримані на практичних заняттях.	Тестування у системі Moodle.	Оцінка формується як середнє арифметичне з оцінок за виконані завдання.	Оцінювання здійснюється за виконання визначеного завдання. Реферативне представлення правильно оформленого виконаного завдання – 60 балів. Презентація та захист отриманих дослідницьких результатів – 40 балів. Разом – мах 100 балів.	1. Тестові завдання (5 тестів по 2 бали) – мах 10 балів. 2. Теоретичні питання (2 питання по 20 балів) – мах 40 балів. 3. Практичні завдання (2 завдання по 25 балів) – мах 50 балів.

Поточне опитування:

90–100 балів – повне володіння матеріалом, аргументовані й логічні відповіді, глибоке розкриття змісту.

75–89 балів – загалом повне володіння матеріалом, але окремі відповіді поверхневі або з незначними неточностями.

65–74 бали – знання основного змісту без достатньої глибини та аргументації, суттєві неточності.

60–64 бали – фрагментарне володіння матеріалом, недостатнє розкриття питань.

1–59 балів – відсутність знань, нездатність розкрити зміст теоретичних питань.

Модульний контроль:

Тестування здійснюється у системі Moodle. Загалом 25 тестів по 4 бали кожен.

Тренінг, самотійна робота:

90–100 балів – повне володіння матеріалом, аргументоване застосування знань, правильне виконання завдань, наявність елементів власного дослідження, творчий підхід.

75–89 балів – здебільшого правильне виконання, незначні помилки, достатньо аргументоване використання матеріалу, частково присутні елементи власного дослідження.

65–74 бали – розв’язання завдань з помилками, недостатня аргументація, поверхневе опрацювання теми, обмежена самотійність.

60–64 бали – часткове або фрагментарне виконання завдань, відсутність повного обґрунтування, мінімальний авторський внесок.

1–59 балів – завдання практично не виконано, повністю неправильне розв’язання, відсутність дослідницького або творчого підходу.

Екзамен – підсумковий контроль, який проводиться з метою оцінювання засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу. Екзаменаційне завдання складається з трьох блоків:

Тестові завдання (максимум 10 балів).

Загалом 5 тестів по 2 бали кожен.

Відповіді на теоретичні питання (максимум 40 балів):

16–20 балів – повне володіння матеріалом, аргументована та всебічна відповідь, демонстрація глибокого розуміння;

11–15 бали – достатнє володіння матеріалом, відповідь здебільшого правильна, допускаються незначні неточності;

0–10 балів – фрагментарне або неправильне викладення матеріалу, суттєві недоліки в аргументації.

Практичне завдання (максимум 50 балів):

40–60 балів – завдання виконане правильно, повне розуміння практичного матеріалу;

20–39 балів – завдання виконане частково правильно, допускаються незначні або суттєві помилки;

0–19 балів – завдання виконано неправильно або не виконано взагалі.

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Назва	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1 – 10
2.	Проекційний екран	1 – 10
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox)	1 – 10
4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1 – 10
5.	Персональні комп'ютери	1 – 10
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1 – 10
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1 – 10
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1 – 10
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; PowerPoint і т.і.	1 – 10
10.	Google Forms, Google Sheets	1 – 10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

1. Господарський кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [України]. URL: <http://vobu.ua/ukr/documents/accounting/item/natsionalni-polozhennya-standarti-bukhgalterskogo-obliku>
4. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

6. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції щодо його застосування: наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

7. Про підприємництво. Закон України № 698-ХІІ від 7 лютого 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

8. Андреюк Н. В., Лазебник Л. Л. Податкове планування: баланс приватних і публічних інтересів. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2019. Вип. 14. С. 275-283. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2019_14_42

9. Дерій В. А. Облікові наукові школи: навч. посіб. [Електронне видання]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 123 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47673/1/Облікові%20наукові%2C%20навч.%20посіб.%2018.12.2021%20р.%20123%20с..pdf>

10. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку в підприємствах: організація, навчання фахівців. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації: матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2021. С. 44-47.

11. Дерій В. А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві та посилення вимог до бухгалтерів за умов розвитку цифрової економіки і боротьби з коронавірусом. Соціально-економічні трансформації у розвитку держави: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.: у 2-х т. Т. 1. Ч. 1; за заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2021. С. 85-87.

12. Дерій В. А. Організація бухгалтерського обліку: навчальний процес у закладах вищої освіти України та практика роботи головного бухгалтера підприємства. Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів: матеріали Міжнар. круглого столу (м. Тернопіль, 28 травня 2021 р.). Т. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 191-194.

13. Дерій В. А. Організація обліку та податкове планування: навч. посіб. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 185 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45773/1/Дерій%20В.%20А.%20Орг.%20обліку%20та%20податк.%20планув.%2C%20навч.%20посіб.%202022.%20185%20с..pdf>

14. Дерій В. А. Основні здобутки науки і практики бухгалтерського обліку та її організації за часів незалежної України. Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування: тези доповідей І Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 16-17 вересня 2021 року). Київ: НУБіП України, 2021. С. 58-60.

15. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Облік технічних ресурсів у будівництві: методичне забезпечення, організація цифровізації операцій. Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Дніпро, 02 червня 2022 р.]. Ч. 1. Дніпро: УМСФ, 2022. С. 114-116.

16. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Організація обліку та податкове планування: теорія, практика бізнесу щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах. Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір: матеріали ІV Міжнар. наук.-практ. конф., [м. Тернопіль, 8-9 вересня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 227-230.

17. Дерій В. А., Романів Р. В., Гуменна-Дерій М. В. Облік і звітність про МШП, МНМА у будівництві: стандарти відображення, проблеми ідентифікації та організації. Вісник економіки. 2022. Вип. 3. С. 101-122.

18. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства:

- обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. Міжнар. наук. журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки. 2023. № 2 (70). С. 141-153.
19. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб.; за ред. В. С. Леня. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. 700 с.
20. Осадча О. О. Податкове планування та податкова оптимізація в системі управління підприємством. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. 2019. № 14. С. 125-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2019_14_19
21. Правдюк Н.Л., Бурко К.В. Організація бухгалтерського обліку: методичні вказівки до виконання практичних завдань для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування». 2-ге вид., перероб. і доп. Вінниця: ВЦ ВНАУ, 2020. 114 с.
22. Сибірякова М. Податкове планування для власника бізнесу: мінімальні правила «гігієни». Вісник. Офіційно про податки. 2020, 4 листоп. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100020851-podatkove-planuvannya-dlya-vlasnika-biznesu-minimalni-pravila-gigiyeni>
23. Ховрак І. В., Вовк Д. О. Податкове планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору. Облік і фінанси. 2020. № 4. С. 75-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2020_4_13
24. Черкас Т. С., Долженко І. І. Податкове планування як складова системи фінансового управління підприємства. Молодий вчений. 2019. № 9 (2). С. 491-495. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9\(2\)_59](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_9(2)_59)
25. Ясишена В. В. Проблемні аспекти методології та організації обліку нематеріальних активів: моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 329 с.
26. Beasley, M. S., Goldman, N. C.; Lewellen, C. M., Allister, M. M. (2021). Board Risk Oversight and Corporate Tax-Planning Practices. American Accounting Association. Journal of Management Accounting Research, 33 (1), 7-32. URL: <https://doi.org/10.2308/JMAR-19-056>.
27. Gumenna-Deriy, M., Khorunzhak, N., Zharikova, O., Rozheliuk, V., Tsyhan R. Information model of material and technical and financial resources in housing Ukraine and Europe: accounting and management aspect. Independent journal of management & production (IJM&P). 2021. Vol. 12 n. 6. P. 495 - 515. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1764>. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000717956100010>.
28. Gumenna-Derij Mariia, Khorunzhak Nadiya, Poprozman Nataliia, Berezka Kateryna, Kruchak Lyudmila. Modeling, accounting and control of formation and use of resources (on the example of the construction industry). Independent journal of management & production (IJM&P). 2022. Vol. 13 n. 3. P. 123-144.
29. Khaoula, F., Dabboussi, M. (2019). The moderating effect of the board of directors on firm value and tax planning: Evidence from European listed firms. Borsa Istanbul Review. Vol. 19, Issue 4, December 2019, pp. 331-343 URL: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2019.07.005>.
30. Khaoula, F., Ghardallou, W. (2020). International tax planning techniques: a review of the literature. Journal of Applied Accounting Research ahead-of-print(ahead-of-print). April 2020, pp. 329-343. DOI: <https://doi.org/0.1108/JAAR-05-2019-0080>.
31. Maggie Coopera Quyen, T. K.Nguyen (2020). Multinational enterprises and corporate tax planning: A review of literature and suggestions for a future research agen. International Business Revie. Vol. 29, Issue 3. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101692>.
32. Pashkevych, M., Bondarenko, L., Makurin, A., Saukh, I., Toporkova, O. (2020). Blockchain technology as an organization of accounting and management in a

modern enterprise. *International Journal of Management (IJM)*. Volume 11, Issue 6, p. 516-528. DOI: <http://doi.org/10.34218/IJM.11.6.2020.045>.

33. Parys, S., Orem, T. (2022). *Tax Planning for Beginners: 6 Tax Strategies & Concepts to Know*. NerdWallet, Inc. URL: <https://www.nerdwallet.com/article/taxes/tax-planning>.

34. Sihombing, T. P., Situmeang, C. (2020). The effect of accounting information and organizational culture on decision making. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)*. Vol. 3, No 1, pp. 522-530. DOI: <https://doi.org/10.33258/birci.v3i1.800>.

35. Zadorozhnyy, Z.-M., Muravskyi, V., Semaniuk, V., & Gumenna-Derij, M. Global management accounting principles in the system of providing resource potential of the enterprise. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. 3 (44), pp. 63-71. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3765> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000833717900006>.

36. Zadorozhnyy, Z.-M., Muravskyi, V., Gumenna-Derij, M., Zarudna, N. Innovative accounting and audit of the metaverse resources. *Marketing and Management of Innovations*. 2022. Vol. 13. Issue 4. P. 10-19. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000984416600002>.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

1. Глобальні пошукові системи: Google – домінуюча позиція в світі (обробляється 70-75 % запитів в мережі Інтернет) – <http://www.google.com>; Bing (друга за популярністю у світі пошукова система) – <https://www.bing.com>; Yahoo (пошуковик-довгожитель, третій за використанням у світі) – <http://www.yahoo.com>; DuckDuckGo (набув популярність за рахунок забезпечення конфіденційності) – <https://duckduckgo.com>;
2. Спеціалізовані пошукові системи: GlobalFileSearch – пошук файлів; Tineye – пошук зображень; PDF Search System (PDFSS) – пошук інформації в форматі PDF; LightStorage – пошук медіа-файлів;
3. Пошук наукової інформації: Google Scholar – <https://scholar.google.com> – ефективна система пошуку наукових праць і науковців у розрізі різних галузей знань, спеціальностей, тематичних напрямів, проблематики тощо; ScienceDirect – глобальна онлайн-колекція опублікованих наукових досліджень; BASE: Bielefeld Academic Search Engine – спеціалізується на пошуку наукових праць відкритого доступу; OAIster – зведений каталог метаданих на основі відкритого доступу до цифрових ресурсів; Scirus – пошукова система наукової інформації на спеціалізованих веб-сайтах; SCImago Journal & Country Rank – аналітичний моніторинг наукових показників у розрізі журналів і країн; ScientificCommons.org – платформа з вільним доступом до наукових робіт у відкритих репозитаріях; WorldWideScience.org – глобальна пошукова система наукової інформації в межах національних і міжнародних наукових баз даних;
4. Репозитарії (ресурси у мережі, які зберігають публікації у вигляді файлів, доступних для ознайомлення і поширення): Research Papers in Economics; Kyoto University Research Information Repository; DSpace at West Ukrainian National University (репозитарій Західноукраїнського національного університету);
5. Спеціальні бази даних: Спеціалізована база даних Державно податкової служби України (<https://tax.gov.ua>); база даних обов'язкової до оприлюднення інформації фондового ринку України Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (<http://www.smida.gov.ua/>); інформаційна база даних Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку (<https://www.nssmc.gov.ua>);

6. Сайти-довідники, енциклопедії, інформація про компанії, організації: Вікіпедія (<http://wikipedia.org>); Довідник.інфо (<https://dovidnyk.info>); Офіційна Україна сьогодні (<http://dovidka.com.ua/user/>);
7. Безкоштовні та платні ресурси з нормативно-правовою інформацією: Верховної Ради України (<http://zakon.rada.gov.ua>); ЛІГА.Закон (<http://www.ligazakon.ua/>);
8. Офіційні сайти органів влади, політичних і громадських організацій: Верховна Рада України (<http://portal.rada.gov.ua/>); Кабінет Міністрів (<http://www.kmu.gov.ua/>); Президент України (<http://www.president.gov.ua/>);
9. Форуми, чати, блоги тощо: Українська правда (<http://forum.pravda.com.ua>); ЛІГАБізнесІнформ (<http://forum.liga.net/>);
10. Сайти інформаційних агентств, повністю або частково відкриті для користувачів:
  - УНІАН (<http://www.unian.net/>); РБК-Україна (<http://www.rbc.ua/>).